

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради університету
24 червня 2020 року,
Протокол № 10

Проректор з навчальної роботи

_____ Л.І.Чорний
(підпис) (ініціали, прізвище)
24 червня 2020 року

М.П.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ТЕОРІЯ АРГУМЕНТАЦІЇ»
для підготовки докторів філософії
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право**

ЗМІСТ

			Стор.
1.	Опис навчальної дисципліни		2
2.	Заплановані результати навчання		3
3.	Програма навчальної дисципліни		5
4.	Структура вивчення навчальної дисципліни		6
	4.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	6
	4.2.	Аудиторні заняття	6
	4.3.	Завдання для самостійної роботи аспірантів	6
5.	Методи навчання та контролю		7
6.	Схема нарахування балів		7
7.	Рекомендована література		8
	7.1.	Основна література	8
	7.2.	Допоміжна література	8
8.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		8

1. Опис навчальної дисципліни

1.	Шифр і назва галузі знань	– 08 Право
2.	Код і назва спеціальності	– 081 Право
3.	Назва спеціалізації	– немає
4.	Назва дисципліни	– Теорія аргументації
5.	Тип дисципліни	– вибіркова
6.	Код дисципліни	– ВК 29.
7.	Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– третій
8.	Ступінь вищої освіти, що здобувається	– доктор філософії
9.	Курс / рік навчання	– другий
10.	Семестр	– четвертий
11.	Обсяг вивчення дисципліни:	
	1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 3 / 90
	2) денна / заочна форма навчання:	
	аудиторні заняття (годин)	– 14
	% від загального обсягу	– 15,5
	лекційні заняття (годин)	– 8
	% від обсягу аудиторних годин	– 57
	семінарські заняття (годин)	– 6
	% від обсягу аудиторних годин	– 43
	самостійна робота (годин)	– 76
	% від загального обсягу тижневих годин:	– 84,5
	аудиторних занять	– 2
	самостійної роботи	– 4
12.	Форма семестрового контролю	– залік
13.	Місце дисципліни в логічній схемі:	
	1) попередні дисципліни	– ОК 1. Філософія науки ВК 4. Філософія права
	2) супутні дисципліни	– ВК 25. Практична риторика

- 3) наступні дисципліни –
 14. Мова вивчення дисципліни – українська.

2. Заплановані результати навчання

Навчальна дисципліна «Теорія аргументації» забезпечує досягнення таких результатів навчання, передбачених освітньо-науковою програмою «Доктор філософії з права»:

РН-7. Викладати юридичні навчальні дисципліни, зрозуміло доносити інформацію до підготовленої або непідготовленої аудиторії.

РН-15. Демонструвати уміння формулювання власної цілісної, логічної й обґрунтованої позиції щодо правової проблеми, відстоювати і захищати її перед підготовленою аудиторією.

Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен:	
1. Знання	
<i>(здатність запам'ятовувати або відтворювати факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи, цілісні теорії тощо)</i>	
1.1)	мати уявлення про предмет теорії аргументації як галузі наукового знання
1.2)	визначати предмет теорії аргументації, її структуру та функції, базові поняття та понятійно-категоріальний апарат теорії аргументації;
1.3)	охарактеризувати основні історичні етапи становлення та розвитку теорії аргументації;
1.4)	мати уявлення про структуру та основні сучасні концепції аргументації;
1.5)	знати особливості аргументативного дискурсу в професійній діяльності.
2. Розуміння	
<i>(здатність розуміти та інтерпретувати вивчене, уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворювати словесний матеріал у, наприклад, математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань)</i>	
2.1)	показати зв'язок теорії аргументації з логікою та риторикою;
2.2)	з'ясувати закономірності розвитку теорії аргументації та права;
2.3)	сформулювати позицію усвідомленого використання вихідних принципів теорії аргументації в ході ведення дискусій, а також підготовки аргументативних текстів;
2.4)	обговорювати роль та значення застосування теорії аргументації у процесі дослідницької діяльності;
2.5)	пояснювати сутність проблем у сфері аргументативних дискурсів та вміти дискутувати з приводу можливих шляхів їх подолання.
2.6)	обґрунтовувати вплив критичного сприйняття інформації на рівень загальної та професійної культури особистості на її здатність приймати осмислені рішення у соціальній та професійній діяльності, особистому житті.
3. Застосування знань	
<i>(здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях (наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач)</i>	
3.1)	використовувати у своїй професійній діяльності знання з області теорії і практики аргументації;
3.2)	вміти використовувати аргументацію в якості методології переконання;
3.3)	аргументувати висунуті тези, переконливо і доказово відстоювати свої позиції;
3.4)	аргументовано і доказово відстоювати свої позиції та інтереси в аргументативному дискурсі.
4. Аналіз	
<i>(здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних)</i>	
4.1)	аналізувати тенденції розвитку сучасної теорії аргументації, виокремлювати логічні принципи та знання, необхідні для діяльності у сфері юриспруденції;
4.2)	демонструвати здатність розбивати інформацію на основні структурні складові, аналізувати рекомендовані до вивчення першоджерела з теорії аргументації;
4.3)	змістовно аналізувати основні напрями та течії у сфері теорії аргументації;

4.4) застосовувати набуті знання у своїй галузі наукового пізнання, а також при аналізі складних проблем інших сфер життєдіяльності суспільства;
4.5) володіти навичками публічної промови, аргументації, ведення дискусій и полеміки, правилами теорії аргументації в наукових дискусіях, ділових бесідах та перемовинах, вимогам обґрунтованості і переконливості у спілкуванні та професійній діяльності.
5. Синтез
<i>(здатність поєднувати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю)</i>
5.1) поєднувати елементи логічних знань з метою отримання цілого з новою системною властивістю; бути здатним зробити логічні узагальнення;
5.2) при вивченні теорії аргументації інтегрувати та використовувати знання та факти з інших дисциплін;
5.3) вільно володіти категоріальним базисом теорії аргументації для аналізу аргументативних текстів;
5.3) оперувати набутими науковими принципами, законами, категоріями, методами для формування синтезованого світогляду;
5.4) обґрунтовувати необхідність знань з теорії аргументації для фахівців в галузі юриспруденції;
5.5) пропонувати шляхи підвищення власної логічної культури, розвитку здатності вирішувати дослідницькі проблеми комплексно, виробляти навички критичного мислення в процесі самоосвіти та самовдосконалення;
5.6) критично узагальнювати соціально важливу інформацію на основі використання різноманітних джерел такої інформації.
6. Оцінювання
<i>(здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі)</i>
6.1) оцінювати значення знань тем з курсу «Теорія аргументації» для формування високого рівня логічної культури правника;
6.2) розкривати соціально-історичну сутність і доцільність явищ доведення та спростування у професійній та дослідницькій діяльності;
6.3) пояснювати відмінності між логічними і психологічними практиками доведення та спростування у процесі дискусій, оцінювати їх вплив на сучасну юридичну та дослідницьку;
6.4) вибирати серед різноманіття думок та поглядів окремі положення, важливі для формування власної філософської позиції, особистісного та професійного самовдосконалення та самовираження;
6.5) оцінювати внесок українських логіків у скарбницю світової логічної думки.
7. Створення (творчість)
<i>(здатність до створення нового культурного продукту, творчості в умовах багатовимірності та альтернативності сучасної культури)</i>
7.1) ознайомити з логічними основами процесу аргументації, теоретичними положеннями про комунікативну природу аргументативного дискурсу;
7.2) демонструвати навички вміння професійно вести дискусію на професійну та дослідницьку тематику, здатність самостійно аналізувати аргументативні тексти, що сприятиме творчій праці в інших галузях навчального процесу, і зокрема в набутті професійних знань та досвіду;
7.3) писати аргументативні тексти на актуальну професійну та дослідницьку проблематику, враховуючи складність та багатовимірність світу, демонструючи вміння поєднувати й узгоджувати різнопланові тенденції;
7.4) творчо використовувати зміст основних першоджерел і провідні ідеї при аналізі проблем в сфері теорії аргументації, а також головних проблем співвідношення науки і дослідницької практики;

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Природа і загальна структура аргументативного дискурсу

Природа и загальна структура аргументативного дискурсу. Предмет теорії аргументації. Аргументація як комунікативний процес. Аргументація як галузь наукового знання, що поєднує дослідження, обґрунтування та переконання. Раціональний характер аргументації. Аргументація та цінності.

Класифікація способів аргументації. Особливості аргументативного дискурсу. Процес аргументації: середовище, види, максими, суб'єкти аргументації. Пропонент, опонент і аудиторія як суб'єкти аргументаційного процесу. Основні методи аргументації. Структурний аналіз аргументативного дискурсу. Діалог як основна форма аргументації. Суперечка як форма діалогу: види суперечок, стратегія і тактика суперечки. Психологія суперечки. Дозволені і недозволені психологічні прийоми.

Тема 2. Логічні основи аргументації

Аргументація в традиційній логіці. Демонстративна і правдоподібна аргументації. Доведення: мета, види, структура. Пряме, непряме і розділове доведення. Класичне доведення від протилежного і його стратегія.

Правила стосовно тези доведення. Вимоги щодо відношення до аргументів. Демонстрація (або форма доведення) і її види. Помилки в демонстраційному процесі. Некоректні аргументи і способи їх критики. Спростування та його різновиди: спростування тези, спростування аргументів, спростування демонстрації. Критика, її мета і способи. Структура доведення і аргументації: порівняльний аналіз.

Тема 3. Правила і помилки в процесі аргументації

Класифікація помилок, що зустрічаються в аргументації. Паралогізми, софізми та парадокси. Види прийомів в суперечці: логічні, соціально-психологічні, організаційно-процедурні. Логічні помилки і хитрощі стосовно тези: невизначеність тези, підміна тези, втрата тези. Логічні помилки по відношенню до аргументів: аргументи і виверти *ad hominem*. Аргумент до авторитету, аргумент до сили, до жалю, до незнання та ін. Помилки в демонстрації: «порочне коло», «поспішне узагальнення», «від сказаного з умовою до сказаного безумовно», «передбачення підстави» та ін.

Способи морального тиску на опонентів і слухачів. Роль моральної позиції в процесі аргументації.

Тема 4. Складання аргументативного тексту

Поняття "текст". Види текстів: усний та письмовий. Характеристики тексту. Тексти - констатації (опис і розповідь). Використання засобів оцінки і правил аргументативного дискурсу при написанні тексту. Формулювання кута зору. Розробка аргументів. Аналіз і оцінка прийнятності запропонованих аргументів (свідoctва, громадська думка, фактологічні судження, наукові істини, закони логіки тощо).

Особливості створення наукового тексту. Основні структурні компоненти наукового тексту: вступ, основний текст, висновок. Вимоги до наукового тексту. Надмірний вплив попередньої дослідницької роботи на виклад матеріалу. Компіляція і плагіат. Вимоги до анотацій, рефератів, оглядів і рецензій. Особливості написання дисертаційних робіт в плані аргументації.

Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

Назва тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Природа і загальна структура аргументативного дискурсу	23	2	2	-	-	19	-	-	-	-	-	-2
Тема 2. Логічні основи аргументації	21	2	-	-	-	19	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Правила і помилки в процесі аргументації	23	2	2	-	-	19	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Складання аргументативного тексту	23	2	2	-	-	19	-	-	-	-	-	-
Усього годин	90	8	6	-	-	76	-	-	-	-	-	-

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські (практичні) заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських (практичних) занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Самостійна робота аспірантів

4.3.1. Самостійна робота аспірантів включає завдання до кожної теми та індивідуальні завдання.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи аспірантів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.4. Самостійна робота аспірантів заочної форми навчання передбачена навчальним планом у формі виконання домашньої контрольної роботи.

4.3.5. Завдання для самостійної роботи аспірантів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдові презентації.

На семінарських та практичних заняттях застосовуються:

- дискусійне обговорення проблемних питань;
- вирішення ситуаційних завдань;
- повідомлення про виконання індивідуальних завдань;

Поточний контроль знань аспірантів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

- 1) усне або письмове (у тому числі тестове) бліцопитування аспірантів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;
- 2) усне або письмове (у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;
- 3) виконання поточних контрольних робіт у формі тестування;
- 4) захист підготовленого звіту про виконання ІНДЗ;
- 5) захист підготовленого публічного виступу.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного заліку. Структура залікового білету включає три теоретичних питання.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нархування балів аспірантам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

6.2. Обсяг балів, здобутих аспірантом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Брюшинкин В.Н. Практический курс логики для гуманитариев. учебное пособие. Москва : Новая школа, 1996. 320 с.
2. Виговський Л.А. Логіка: навчальний посібник для студентів юридичних спеціальностей. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2012. 214 с.
3. Герасимова И.А. Введение в теорию и практику аргументации: Учебное пособие. Москва : Университетская книга, Логос, 2017. 234 с.
4. Зайцев Д.В. Теория и практика аргументации. Москва : Высшее образование, 2020. 224 с.
5. Ивин А. А. Теория и практика аргументации : учебник для бакалавров. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Издательство Юрайт, 2015. 300 с.
6. Шипунова О.Д. Логика и теория аргументации: учебное пособие. – М.: Гардарики, 2005. 270 с.
7. Хоменко И.В. Логика. Теория и практика аргументации. Москва .: Юрайт, 2010. 320 с.

7.2. Допоміжні джерела

1. Аристотель. О софистических опровержениях // Соч. в четырех томах. Москва : Т.2. 1978. С. 687.
2. Герасимова А. И., Новоселов М. М. Аргументация как методология убеждения // Вопросы философии. Москва : 2003. № 10. С. 72—84.
3. Лисянюк У.Н. Аргументация и убежденность. СПб.: Наука, 2015. 398 с.
4. Рузавин Г.И. Основы логики и аргументации: учебное пособие для студентов вузов обучающихся по гуманитарносоциальным специальностям. Москва : ЮНИТИ – ДАНА, 2007. 320 с.
5. Логика и риторика : хрестоматия / Сост. В.Ф. Берков, Я.С. Яскувич. Минск : ТетраСистемс, 1997. 624 с.
6. Хоменко І. В. Еристика : підручник. Київ : Центр правової літератури, 2008. 280 с.
7. Філософський енциклопедичний словник / ред. кол. : В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Довіра, 2002. 744 с.

8. Інформаційні ресурси

1. <http://pidruchniki.ws>
2. <http://dozkontrol.ucoz.ua>

Розробник робочої програми:

Викладач дисципліни – завідувач кафедри філософії, соціально-гуманітарних наук та фізичного виховання, доктор філософських наук, професор

_____ Л. А. Виговський

14 травня 2020 року

Схвалено кафедрою філософії, соціально-гуманітарних наук та фізичного виховання

14 травня 2020 року, протокол № 10.

Завідувач кафедри _____ Л. А. Виговський

14 травня 2020 року

Декан факультету управління та економіки

_____ Т. В. Терещенко

14 травня 2020 року

Погоджено методичною радою університету 18 червня 2020 року, протокол № 8.

Голова методичної ради _____ І.Б. Ковтун

18 червня 2020 року